

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Zielonej Górze

LZG.411.001.04.2020

Pan Ryszard Połozowski
Powiatowy Lekarz Weterynarii
w Krośnie Odrzańskim
ul. Fryderyka Chopina 1,
66-600 Krosno Odrzańskie

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

R/20/001 – Zwalczanie i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się afrykańskiego pomoru świń w populacji dzika oraz przenikaniu i rozprzestrzenianiu się tej choroby w stadach świń w województwie lubuskim.

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Zielonej Górze
ul. Podgórna 9a, 65-213 Zielona Góra
T +48 68 410 66 00, F +48 68 410 66 39
lzg@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Krośnie Odrzańskim (dalej: <i>Inspektorat</i> lub <i>PIW</i>)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Ryszard Połozowski, Powiatowy Lekarz Weterynarii w Krośnie Odrzańskim (dalej: <i>PLW</i>) od 1 stycznia 2021 r. Wcześniej, tj. od 10 lipca 2006 r. do 31 grudnia 2020 r., funkcję PLW pełniła Ewa Szybowska.
Zakres przedmiotowy kontroli	Zwalczanie i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się afrykańskiego pomoru świń w populacji dzika oraz przenikaniu i rozprzestrzenianiu się tej choroby w stadach świń w województwie lubuskim.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2020 oraz okres wcześniejszy, dotyczący zdarzeń i danych niezbędnych do dokonania ocen.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ (dalej: <i>ustawa o NIK</i>)
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Zielonej Górze
Kontrolerzy	1. Andrzej Misa, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LZG/74/2020 z 29 września 2020 r. 2. Norbert Serafin, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LZG/75/2020 z 29 września 2020 r.

(akta kontroli str. 1-5)

Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

PLW informował właściwe organy i podmioty o kolejnych przypadkach afrykańskiego pomoru świń (dalej: ASF) u dzików, stwierdzonych na terenie powiatu krośnieńskiego. Rzetelnie prowadził dochodzenia epizootyczne, podejmując czynności mające na celu zebranie i udokumentowanie wszelkich danych dotyczących poszczególnych przypadków oraz wysyłając próbki do badań laboratoryjnych w celu określenia genotypu wirusa choroby. Inspektorat efektywnie współpracował z organami administracji rządowej, jednostkami samorządu terytorialnego, innymi podmiotami i służbami w zakresie zwalczania oraz przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się ASF.

W celu zapobiegania szerzeniu się choroby prowadzono kontrole w zakresie przestrzegania zasad bioasekuracji w gospodarstwach utrzymujących świnie. Jednak w 2020 r., przede wszystkim z powodu braków kadrowych oraz pandemii wirusa SARS-CoV-2, nie przeprowadzono 18 kontroli sprawdzających w gospodarstwach, w których wcześniej stwierdzono nieprawidłowości, do czego Inspektorat był zobowiązany.

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

Ponadto w toku kontroli stwierdzono nieprawidłowość polegającą na zaciąganiu zobowiązań, pomimo braku zabezpieczenia odpowiednich środków w planie finansowym PIW, jednak w ocenie Najwyższej Izby Kontroli zaniechanie podjęcia niezbędnych działań, mających na celu zahamowanie rozprzestrzeniania się epizootii i walkę z jej skutkami, groziłoby powstaniem szkody niewspółmiernie większej niż przekroczenie wydatków przewidzianych w planie finansowym.

Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

1. Działania organów Inspekcji Weterynaryjnej, dotyczące zwalczania i przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się afrykańskiego pomoru świń w populacji dzika oraz przenikaniu i rozprzestrzenianiu się tej choroby w stadach świń w województwie lubuskim.

Opis stanu faktycznego

1.1. W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 4 listopada 2020 r. w powiecie krośnieńskim odnotowano 56 przypadków³ afrykańskiego pomoru świń u dzików. Pierwszy z nich (w okolicach miejscowości Trzebule, oddział leśny 164 M) został potwierdzony wynikami badań laboratoryjnych 15 grudnia 2019 r.

W związku ze stwierdzeniem przypadków ASF w populacji dzika na obszarze przekraczającym obszar jednego powiatu, począwszy od 15 listopada 2019 r., Wojewoda Lubuski wydał rozporządzenie w sprawie zwalczania afrykańskiego pomoru świń na terenie województwa lubuskiego (pierwotnie rozporządzenie obejmowało powiaty wschowski i nowosolski; wraz z rozwojem epizootii rozporządzeniem obejmowano kolejne powiaty – m.in. krośnieński od 12 grudnia 2019 r., by zmianą z 4 lutego 2020 r. objąć teren niemal całego województwa lubuskiego), określając teren skażony i wprowadzając na nim nakazy i zakazy, o których mowa w art. 46 ust. 3 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt⁴ (dalej jako: *uozz*) oraz w § 18 ust. 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 maja 2015 r. w sprawie zwalczania afrykańskiego pomoru świń⁵ (dalej jako: *rozporządzenie w sprawie zwalczania ASF*).

Na podstawie badania dziesięciu postępowań w przypadku dzików padłych oraz czterech postępowań w przypadku dzików odstrzelonych, u których stwierdzono ASF, ustalono m.in., że PLW:

- powiadamiał o tym fakcie leśników, myśliwych i posiadaczy świń (pisma adresowane bezpośrednio do nadleśnictw zlokalizowanych w powiecie krośnieńskim oraz do hodowców trzody chlewnej, cykl spotkań informacyjnych – szkoleń dla nadleśnictw, kół łowieckich oraz posiadaczy trzody chlewnej, kolportaż ulotek, np. za pośrednictwem nadleśnictw czy Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (dalej: *ARiMR* albo *Agencja*);
- podejmował czynności mające na celu zebranie i udokumentowanie wszelkich danych epizootycznych dotyczących tego przypadku (tj. pozyskiwał informacje od osób, które znalazły lub upolowały dzika, przeprowadzał badania dzika, wysyłał próbki do badań laboratoryjnych w celu określenia genotypu wirusa choroby);
- prowadził i na bieżąco aktualizował dokumentację epizootyczną, zawierającą dane wynikające z § 18 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia w sprawie zwalczania ASF;

³ Łącznie 77 dzików.

⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1421.

⁵ Dz. U. poz. 754.

- przeprowadzał badania, zgodnie z instrukcją diagnostyczną, w celu stwierdzenia albo wykluczenia choroby u dzików odstrzelonych lub padłych;
- wysyłał próbki, pobrane zgodnie z instrukcją diagnostyczną, do badań laboratoryjnych.

(akta kontroli str. 87-167, 266-393)

1.2. Stosownie do art. 42 ust. 8 uozz, powiatowy lekarz weterynarii natychmiast informuje wojewódzkiego lekarza weterynarii, w tym w formie elektronicznej, o podejrzeniu lub wystąpieniu choroby zakaźnej zwierząt oraz o czynnościach podjętych w celu wykrycia lub wykluczenia tej choroby. Natomiast zgodnie z art. 51 ust. 4 pkt 1 uozz, powiatowy lekarz weterynarii przekazuje wojewódzkiemu lekarzowi weterynarii informację o stwierdzeniu choroby zakaźnej zwierząt podlegającej notyfikacji w Unii Europejskiej, niezwłocznie po stwierdzeniu choroby.

Jak wynika z badania próby 26 spośród 56 przypadków stwierdzenia ASF u dzików (tj. 46,4% ogółu przypadków ASF w populacji dzika), PLW każdorazowo informował Lubuską Wojewódzką Lekarz Weterynarii w Zielonej Górze (dalej jako: LWLW) o wystąpieniu choroby najpóźniej cztery dni po otrzymaniu potwierdzenia ASF w badanych próbkach – zarówno w formie pisemnej, jak i elektronicznej.

(akta kontroli str. 168-195)

1.3. Stosownie do art. 51 ust. 5 pkt 1 lit. a uozz, powiatowy lekarz weterynarii przekazuje niezwłocznie sąsiednim powiatowym lekarzom weterynarii informacje o podejrzeniu lub stwierdzeniu wystąpienia choroby zakaźnej zwierząt podlegającej obowiązkowi zwalczania.

Jak wynika z badania próby 26 spośród 56 przypadków stwierdzenia ASF u dzików, PLW każdorazowo, najpóźniej cztery dni po otrzymaniu potwierdzenia ASF w badanych próbkach, przekazywał sąsiednim powiatowym lekarzom weterynarii⁶ informacje o stwierdzeniu wystąpienia ASF u dzika, tj. choroby wymienionej w pkt 12 załącznika nr 2 do uozz.

(akta kontroli str. 168-195)

1.4. W okresie objętym kontrolą PLW nie wydawał rozporządzenia, o którym stanowi art. 45 ust. 1 uozz, tj. określającego obszar skażony, nakładającego zakazy i nakazy w związku z zagrożeniem wystąpienia lub wystąpieniem ASF u dzików na obszarze powiatu.

W związku z wystąpieniem ASF na terenie województwa lubuskiego (pierwsze przypadki odnotowano w powiatach wschowskim i nowosolskim), Wojewoda Lubuski wydał rozporządzenie z dnia 15 listopada 2019 r. w sprawie zwalczania afrykańskiego pomoru świń u dzików⁷. Po stwierdzeniu ASF u dzika w powiecie krośnieńskim Wojewoda dokonał zmiany⁸ ww. rozporządzenia w dniu 12 grudnia 2019 r., określając obszar skażony w gminach Bobrowice i Dąbie w powiecie krośnieńskim oraz wprowadzając określone nakazy i zakazy.

1.5. W okresie objętym kontrolą, w związku ze stałym zagrożeniem wystąpienia ASF, na podstawie art. 45 ust. 1 pkt 8 uozz, PLW wydał dwa rozporządzenia w sprawie odstrzału sanitarnego dzików na terenie powiatu krośnieńskiego (19 lutego i 13 sierpnia 2019 r.).

⁶ Tj. PLW w Słubicach z/s w Ośnie Lubuskim, Sulęcinie, Świebodzinie, Zielonej Górze oraz Żarach z/s w Lubsku.

⁷ Dz. Urz. Województwa Lubuskiego z 15 listopada 2019 r. poz. 2998.

⁸ Dz. Urz. Województwa Lubuskiego z 12 grudnia 2019 r. poz. 3364.

W rozporządzeniu z 19 lutego 2019 r. nakazano dzierżawcom lub zarządcom sześciu obwodów łowieckich odstrzelać łącznie 25 dzików w terminie do 31 marca 2019 r. Limit wynikający z cyt. wyżej rozporządzenia został zrealizowany. Natomiast w rozporządzeniu z 13 sierpnia 2019 r. PLW nakazał odstrzelać sanitarny 85 dzików na terenie 14 obwodów łowieckich w terminie do 10 grudnia 2019 r. Limit wynikający z przedmiotowego rozporządzenia został wykonany w 97,6% (odstrzelono 83 dziki).

W wydanych rozporządzeniach PLW nakazał uzyskane w ramach odstrzału sanitarnego tusze dzików przeznaczyć do produkcji mięsa na użytek własny myśliwego lub do utylizacji (art. 45 ust. 1 pkt 8b uozz).

Z dzierżawcami bądź zarządcami obwodów łowieckich, którym wyznaczono limity w ramach odstrzału sanitarnego, PLW zawarł umowy, w których wskazano prawa i obowiązki stron (m.in. sposób zagospodarowania tusz uzyskanych dzików, sposób oznakowania tusz, sposób dokumentowania wykonania umowy, określenie wysokości ryczałtu za wykonanie odstrzału itp.). Umowy zawierano na czas określony.

W związku z rozprzestrzenieniem się epizootii na terenie województwa lubuskiego, Wojewoda Lubuski wydał rozporządzenie z dnia 20 grudnia 2019 r. w sprawie odstrzału sanitarnego dzików⁹.

(akta kontroli str. 397-421)

Na terenie powiatu stwierdzono do końca 2020 r. 209 dzików z ASF¹⁰. Od każdego dzika pobrano próbki do badań w kierunku afrykańskiego pomoru świń.

PLW na bieżąco weryfikował liczbę pozyskanych lub odstrzelonych dzików z liczbą tusz dzików znajdujących się w punktach skupu dziczyzny i innych miejscach ich czasowego przetrzymywania.

PLW pełnił nadzór nad przestrzeganiem rygorów postępowania z tuszą dzików odstrzelonych na obszarach ustanowionych, w związku z występowaniem ASF, stosownie do regulacji zawartych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 maja 2015 r. w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń¹¹. Stosownie do § 14 ust. 2 i ust. 3 tego rozporządzenia, dziki odstrzelone na obszarach obostrzeń (ochronnym, objętym ograniczeniami, zagrożenia) były dostarczane wraz ze wszystkimi częściami ciała, w tym z narządami wewnętrznymi, do położonych na tym samym obszarze punktów skupu dziczyzny lub zakładów obróbki dziczyzny lub innych zakładów nadzorowanych przez organ Inspekcji Weterynaryjnej, w których mogą być przechowywane tusze lub skóry dzików. Ww. tusze, wszystkie części ciała oraz skóry dzików opuszczały punkty i zakłady, o których mowa wyżej, wyłącznie po uzyskaniu ujemnego wyniku badania laboratoryjnego w kierunku afrykańskiego pomoru świń.

(akta kontroli str. 397)

1.6. Na koniec III kwartału 2020 r. na terenie właściwości PLW znajdowały się łącznie 34 miejsca umożliwiające przechowywanie tusz dzików (chłodnie), przy czym właścicielem 19 chłodni był Inspektorat, a 15 pozostałych Nadleśnictwo Bytnica, poszczególne koła łowieckie z powiatu krośnieńskiego oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Na koniec poszczególnych kwartałów w powiecie krośnieńskim dysponowano następującą liczbą chłodni:

- 31 grudnia 2019 r. – łącznie cztery chłodnie, z czego jedna stanowiła własność PIW,

⁹ Dz. Urz. Województwa Lubuskiego z 20 grudnia 2019 r. poz. 3501.

¹⁰ Według stanu na 20.01.2021 r.

¹¹ Dz. U. z 2018 r. poz. 290, ze zm.

- 31 marca 2020 r. – łącznie 16 chłodni, z czego 3 stanowiły własność PIW,
- 30 czerwca 2020 r. – łącznie 27 chłodni, z czego 12 stanowiły własność PIW,
- 30 września 2020 r. – łącznie 34 chłodnie, z czego 19 stanowiło własność PIW.

Z ww. podmiotami zawierano umowy użyczenia, których celem było zapewnienie przez użyczającego (PIW) warunków umożliwiających dostarczenie i przechowywanie przez koła łowieckie odstrzelonych dzików na czas prowadzenia badań laboratoryjnych w kierunku wykrycia wirusa ASF. Biorący w użyczenie zobowiązywali się m.in. do utrzymywania chłodni w stanie gotowości do przyjęcia i przechowywania odstrzelonych dzików, zapewnienie stałej obsługi chłodni – zgodnie z instrukcją postępowania podczas odstrzału dzików w obszarze objętym restrykcjami ASF oraz przyjmowanie od kół łowieckich i przechowywanie odstrzelonych dzików na czas przeprowadzenia badań laboratoryjnych w kierunku ASF. Umowy zawierano na czas nieokreślony.

(akta kontroli str. 422-431)

1.7. W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 września 2020 r. w związku ze stwierdzeniem ASF u dzików na terenie powiatu krośnieńskiego wydatkowano łącznie 1 670 861,91 zł, z czego:

- 107 592,59 zł¹² w 2019 r.;
większość wydatków stanowiły koszty odstrzału sanitarnego dzików (56 800,00 zł), zakup odzieży jednorazowego użytku (15 324,44 zł), zakup dwóch używanych komór chłodniczych (12 500,00 zł) oraz koszty badania próbek PCR (10 166,00 zł);
- 1 563 269,32 zł¹³ w okresie od 1 stycznia do 30 września 2020 r.;
większość wydatków stanowiły koszty odstrzału sanitarnego dzików (716 150,00 zł), zakup 16 kontenerów i jednej używanej komory chłodniczej (343 510,46 zł), dezynfekcja związana z przeszukiwaniami (127 856,00 zł), zakup odzieży jednorazowego użytku (48 832,90 zł), poszukiwania padłych dzików (48 000,00) oraz koszty badania próbek PCR (84 944,00 zł) i ELISA (62 078,00 zł).

Ponadto w związku ze stwierdzeniem ASF u świń w okresie od 1 stycznia do 30 września 2020 r. wydatkowano 34 340,00 zł z przeznaczeniem na badanie próbek PCR i ELISA.

(akta kontroli str. 15-23)

1.8. W każdym przypadku usunięcie zwłok dzików, w odniesieniu do których uzyskano dodatni wynik badania laboratoryjnego w kierunku ASF (jako materiału kategorii 1), odbywało się zgodnie z art. 12 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009 z dnia 2 października 2009 r.¹⁴, poprzez ich spalenie w zakładzie utylizacyjnym.

Stosownie do postanowień *Programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym Afrykański Pomór Świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie*¹⁵ (dalej: *Program*), na terytorium Rzeczypospolitej

¹² Tj. w rozdz. 01022 – 70 051,84 zł oraz w rozdz. 01034 – 37 540,75 zł.

¹³ Tj. w rozdz. 01022 – 1 174 064,73 zł oraz w rozdz. 01034 – 349 409,42 zł.

¹⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009 z dnia 21 października 2009r. określające przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego i produktów pochodnych, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1774/2002 (rozporządzenie o produktach ubocznych pochodzenia zwierzęcego) (Dz. Urz. UE L 300/1 z 14.11.2009 r., ze zm.).

¹⁵ Program stanowi załącznik do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 lutego 2020 r. w sprawie wprowadzenia w 2020 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej "Programu

Polskiej zwłoki dzików padłych muszą być bezpiecznie usuwane. Powiatowy lekarz weterynarii może finansować bezpieczne usunięcie zwłok padłych dzików na obszarze ochronnym, obszarze objętym ograniczeniami i obszarze zagrożenia.

Poniesione przez PIW wydatki usunięcia łącznie 49 zwłok dzików w 2019 r. oraz 703 zwłok dzików w 2020 r. (według stanu na 21 grudnia 2020 r.) wyniosły łącznie 64 148,76 zł¹⁶. Powyższa kwota obejmowała przede wszystkim dojazd na miejsce znalezienia zwłok dzika, ich załadunek, transport do wskazanego miejsca oraz unieszkodliwienie tych zwłok w zakładzie utylizacyjnym.

(akta kontroli str. 74-84)

1.9. W 2019 r. łączne wydatki PIW wyniosły 1 084 552,30 zł (tj. 99,0% planu po zmianach), z czego w dziale 010 *Rolnictwo i łowiectwo*, w rozdziale 01022 *Zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt oraz badania monitoringowe pozostałości chemicznych i biologicznych w tkankach zwierząt i produktach pochodzenia zwierzęcego* zrealizowano wydatki w wysokości 124 977,07 zł (tj. 99,2% planu po zmianach), natomiast w rozdziale 01034 *Powiatowe inspektoraty weterynarii* w kwocie 959 575,23 zł (tj. 98,9% planu po zmianach). W ramach wydatków poniesionych w 2019 r. w rozdz. 01022, 70 051,84 zł (56,1% wydatków w przedmiotowym rozdziale) przeznaczona została na wydatki związane ze zwalczaniem i przeciwdziałaniem rozprzestrzenianiu się ASF w powiecie krośnieńskim.

Natomiast w okresie od stycznia do września 2020 r. łączne wydatki PIW wyniosły 2 316 705,53 zł (tj. 85,2% planu po zmianach), z czego w dziale 010, rozdz. 01022 1 244 845,75 zł (tj. 94,7% planu po zmianach), zaś w rozdz. 01034 – 1 071 859,78 zł (tj. 76,4% planu po zmianach). W ramach wydatków poniesionych do końca III kwartału 2020 r. w rozdz. 01022, 1 213 859,90 zł (tj. 97,5% wydatków w przedmiotowym rozdziale) stanowiły wydatki na zwalczanie i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się ASF w powiecie krośnieńskim.

(akta kontroli str. 24-49)

W planie finansowym PIW na 2020 r. w rozdziale 01022 przewidziano kwotę 34 000 zł. W związku ze stwierdzeniem ASF, plan wydatków w tym rozdziale był kilkakrotnie zmieniany środkami pochodzącymi z rezerw celowych budżetu państwa (cz. 83, pozycje 12 i 8). I tak, plan finansowy PIW w rozdz. 01022 został:

- zwiększony decyzją Ministra Finansów z 27.02.2020 r. o 200 000 zł w § 4000 (poz. 12),
- zwiększony decyzją Ministra Finansów z 25.03.2020 r. o 28 333 zł w § 4002 (poz. 12),
- zwiększony decyzją Ministra Finansów z 7.04.2020 r. o 85 000 zł w § 4001, (poz. 8),
- zwiększony decyzją Ministra Finansów z 6.05.2020 r. o 1 871 667 zł w §§ 4000, 4230, 4410 (poz. 12),
- zmniejszony decyzją LWLW z 26.05.2020 r. o 900 000 zł w § 4000 (poz. 12),
- zwiększony decyzją LWLW z 29.07.2020 r. o 10 000 zł w § 4170 (poz. 12),
- zmniejszony decyzjami LWLW z 19 oraz 26.08.2020 r. odpowiednio o 10 000 zł oraz 4 000 zł w § 4000 (poz. 12),
- zmniejszony decyzją Ministra Finansów z 12.10.2020 r. o 2 347 zł w § 4410 (poz. 12),
- zwiększony decyzją LWLW z 15.10.2020 r. o 278 000 zł w § 4000 (poz. 12).

mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie" (Dz. U. poz. 290).

¹⁶ Wskazana kwota wynika z faktur za utylizację otrzymanych przez PIW w Krośnie Odrzańskim do 21 grudnia 2020 r.

Stosownie do art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych¹⁷ (dalej: *ufp*), jednostki sektora finansów publicznych mogą zaciągać zobowiązania do sfinansowania w danym roku do wysokości wynikającej z planu wydatków lub kosztów jednostki, pomniejszonej o wydatki na wynagrodzenia i uposażenia, składki na ubezpieczenie społeczne i Fundusz Pracy, inne składki i opłaty obligatoryjne oraz płatności wynikające z zobowiązań zaciągniętych w latach poprzednich, z zastrzeżeniem art. 136 ust. 4 i art. 153 tej ustawy.

Mając na uwadze związane ze zwalczaniem i przeciwdziałaniem ASF kwoty i daty wynikające z umów, decyzji i innych postanowień, których wykonanie powoduje konieczność dokonania wydatków budżetowych w roku bieżącym¹⁸ oraz wysokość środków o jakie na ten cel był zwiększany plan finansowy PIW w rozdz. 01022 i daty dokonania jego zmian, PLW zaciągnął w 2020 r. zobowiązanie co najmniej w wysokości 675 885,34 zł, pomimo braku zabezpieczenia środków na ten cel w planie finansowym PIW. I tak, w kwietniu 2020 r. zobowiązania zaciągnięte z przeznaczeniem na zwalczanie i przeciwdziałanie ASF przewyższyły plan finansowy jednostki o 294 460,13 zł (rozdz. 01020, § 4210 *Zakup materiałów i wyposażenia* o 19 311,32 zł i § 4300 *Zakup usług pozostałych* o 275 148,81), natomiast we wrześniu 2020 r. zaciągnięte zobowiązania były wyższe od limitu wydatków założonego w planie o 381 425,21 zł (rozdz. 01020, § 4300).

(akta kontroli str. 19-73)

PLW, zapytany dlaczego wbrew przepisowi art. 46 ust. 1 *ufp* zaciągnięto – pomimo braku zabezpieczenia środków w planie finansowym PIW na co najmniej 675 885,34 zł – zobowiązania do sfinansowania między innymi kosztów odzieży i materiałów jednorazowego użytku wykorzystywanych przy przeszukaniach oraz odstrzału sanitarnego dzików, wyjaśnił że:

PLW do realizacji ustawowych zadań otrzymuje środki finansowe w dwóch formach:

- a) z ustawy budżetowej według przyznanych limitów na rok budżetowy, jednak wysokość tych środków jest niewystarczająca na pokrycie potrzeb wynikających z nałożonych zadań jak i na funkcjonowanie inspektoratu;*
- b) oraz z uruchomionych rezerw celowych, z których są finansowane wszystkie pozostałe wydatki, które nie zmieściły się w przyznanych limitach Ustawy Budżetowej, a w szczególności wydatki wynikające ze zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, w tym zwalczania ASF u dzików.*

Rezerwy celowe uruchamiane są 3-4 razy do roku, daty uruchomienia są przesuwane, a inspektorat nie otrzymuje informacji o konkretnych terminach uruchamiania środków danych transz, również często zamówione środki w transzy są zmniejszane, co nie pozwala na zabezpieczenie środków na przyszłe zobowiązania.

Zwalczanie afrykańskiego pomoru świń u dzików jest procesem ciągłym, wielotorowym, angażującym ze strony powiatowego lekarza weterynarii duże siły i środki finansowe. Konieczność podejmowania działań przez powiatowego lekarza weterynarii w zakresie zwalczania ASF regulują przepisy, w szczególności: ustawa o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, rozporządzenie w sprawie wprowadzenia w 2020 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej "Programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie", rozporządzenie w sprawie środków podejmowanych w związku

¹⁷ Dz. U. z 2019 r. poz. 869, ze zm.

¹⁸ Kwoty wynikające z poszczególnych paragrafów kolumny "Zaangażowanie" sprawozdania z wykonania planu wydatków budżetu państwa Rb-28.

z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń oraz rozporządzenie w sprawie zwalczania afrykańskiego pomoru świń.

Niepodejmowanie działań dotyczących zwalczania ASF u dzików, czyli choroby zakaźnej podlegającej obowiązkowi zwalczania groziłoby niewątpliwie gwałtownym rozprzestrzenianiem się tej choroby nie tylko u dzików, ale również w hodowlach świń, a co za tym idzie ogromnymi stratami materialnymi w gospodarce związanymi z likwidacją hodowli świń oraz ograniczeniami w swobodnym obrocie szynkami i produktami z nich pochodzącymi.

Wystąpienie choroby zakaźnej zwalczanej z urzędu, m. in. ASF, jest niewątpliwie zdarzeniem losowym, a art. 27 ustawy z dnia 17 grudnia 2004 o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych¹⁹ stanowi, że nie dochodzi się odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych w przypadku działania lub zaniechania podjętego wyłącznie w celu ograniczenia skutków zdarzenia losowego. Zdarzeniem losowym jest zdarzenie wywołane przez czynniki zewnętrzne, którego nie można przewidzieć z pewnością, w szczególności zagrażające bezpośrednio życiu lub zdrowiu ludzi lub grożące powstaniem szkody niewspółmiernie większej niż spowodowana działaniem lub zaniechaniem naruszającym dyscyplinę finansów publicznych.

Mając na uwadze powyższe względy, PLW, pomimo braku zabezpieczenia środków w planie finansowym jednostki, zaciągał zobowiązania na realizację działań niezbędnych do zwalczania ASF u dzików, mając przy tym przeświadczenie, że w późniejszym terminie niezbędne środki finansowe zostaną przekazane do PIW. Nadmienić należy, że PLW co miesiąc informował jednostkę nadrzędną – WIW w Zielonej Górze – o powstających zobowiązaniach oraz składał zapotrzebowania na środki na pokrycie tychże zobowiązań.

(akta kontroli str. 10-14)

1.10. Stosownie do art. 54 ust. 1 uozz, powiatowi lekarze weterynarii, w zakresie swojej właściwości, przygotowują i aktualizują plany gotowości zwalczania poszczególnych chorób zakaźnych zwierząt.

*W PIW funkcjonował plan gotowości zwalczania afrykańskiego pomoru świń aktualizowany w styczniu 2014 r. W odniesieniu do przydatności Planu gotowości w zwalczaniu ASF u dzika, PLW wyjaśnił między innymi: *Plan gotowości zwalczania ASF jest mocno rozbudowanym zbiorem i głównie dotyczy zwalczania ASF u świń. Zakłada rozbudowane kadry w powiatowych inspektoratach weterynarii, co nie jest zgodne z aktualną sytuacją w Inspekcji Weterynaryjnej borykającej się z permanentnym spadkiem zatrudnienia, w szczególności lekarzy weterynarii.**

Nie jest szczególnie przydatny przy zwalczaniu ASF u dzików. W tym zakresie krótko odwołuje się do rozporządzenia w sprawie zwalczania afrykańskiego pomoru świń.

(akta kontroli str. 6-9, 394-396)

1.11. W latach 2019-2020 przeprowadzono łącznie 50 kontroli gospodarstw utrzymujących trzodę chlewną (19 w 2019 r. oraz 31 w 2020 r.), które swym zakresem obejmowały m.in. sprawdzenie przestrzegania zasad bioasekuracji przed przeniknięciem ASF ze środowiska naturalnego.

Nieprawidłowości w zakresie bioasekuracji stwierdzono w wyniku przeprowadzenia trzech kontroli w 2019 r. (tj. w 16% łącznej liczby kontroli) oraz 25 kontroli w 2020 r. (tj. w 81% łącznej liczby kontroli przeprowadzonych w tym roku).

¹⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 1440, ze zm.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały przede wszystkim na braku dokumentacji weterynaryjnej dotyczącej przebiegu leczenia i prowadzonych zabiegów weterynaryjnych, nieprzestrzeganiu nakazu utrzymywania świń w gospodarstwie w sposób wykluczający kontakt ze zwierzętami wolno żyjącymi i domowymi, nieprzestrzeganiu nakazu karmienia świń paszą zabezpieczoną przed dostępem zwierząt wolno żyjących oraz niewłaściwym utrzymaniu mat dezynfekcyjnych przy wjeździe do gospodarstwa.

(akta kontroli str. 196)

W siedmiu spośród 19 przeprowadzonych w 2019 r. kontroli w gospodarstwach utrzymujących świnię na terenie powiatu krośnieńskiego (w toku których sprawdzono m.in. przestrzeganie zasad bioasekuracji) stwierdzono nieprawidłowości, a następnie wydano trzy decyzje nakazujące usunięcie stwierdzonych uchybień, stosownie do art. 48b ust. 1 uozz; w pozostałych czterech przypadkach nieprawidłowości dotyczyły naruszenia przepisów ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt²⁰, w następstwie czego na właścicieli stad nakładano mandaty.

W 2019 r. przeprowadzono osiem kontroli sprawdzających.

Niezależnie od powyższego, w 2019 r., w związku z prowadzonymi w Głównym Inspektoracie Weterynarii pracami nad wdrożeniem nowych zasad bioasekuracji w gospodarstwach komercyjnych, mającymi na celu stworzenie w przyszłości grupy gospodarstw komercyjnych o najwyższym standardzie bioasekuracji, została przeprowadzona kontrola pilotażowa w jedynym gospodarstwie na terenie powiatu krośnieńskiego, które posiada – zgodnie z wytycznymi GIW – więcej niż 999 stanowisk dla świń.

W wyniku ww. kontroli stwierdzono brak pisemnych procedur oraz niedokumentowanie protokołami wykonywanych dezynfekcji. Kontrolowany zadeklarował przygotowanie stosownych pisemnych procedur w ww. zakresie (od października 2019 r. kontrolowany zaprzestał prowadzenia działalności polegającej na utrzymywaniu świń w gospodarstwie).

(akta kontroli str. 196-233)

1.12. Jak wynika z *Programu*, który obowiązywał w 2020 r., w gospodarstwach, w których są utrzymywane świnię, powiatowy lekarz weterynarii przeprowadza, przynajmniej raz w roku, kontrolę stanu zdrowia świń wraz z wywiadem lekarsko-weterynaryjnym oraz badanie kliniczne świń z pomiarem wewnętrznej ciepłoty ciała, zgodnie z rozdziałem 4 lit. A załącznika do decyzji 2003/422/WE, oraz kontrolę przestrzegania nakazów i zakazów, o których mowa odpowiednio w § 1, § 1a i § 2 rozporządzenia w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń, oraz obowiązku, o którym mowa w § 18 ust. 2 tego rozporządzenia.

Stosownie do postanowień wprowadzonego w 2020 r. *Programu*, Inspektorat przeprowadził w tym roku kontrole w zakresie przestrzegania zasad bioasekuracji u wszystkich hodowców świń w powiecie krośnieńskim.

W wyniku przeprowadzenia 22 kontroli stwierdzono nieprawidłowości w zakresie przestrzegania zasad bioasekuracji, w następstwie czego PLW wydał 19 decyzji nakazujących usunięcie stwierdzonych uchybień, stosownie do art. 48b ust. 1 uozz oraz § 1 ust. 1 rozporządzenia w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń (w trzech przypadkach hodowcy trzody chlewnej zakończyli działalność; fakt ten został także potwierdzony w bazie danych ARiMR oraz podczas perlustracji przeprowadzonej przez urzędowego lekarza

²⁰ Dz. U. z 2020 r. poz. 2001, ze zm.

weterynarii, wobec czego odstąpiono od wystawienia decyzji nakazującej usunięcie uchybień).

Jak wynika z postanowień *Programu*, w przypadku stwierdzenia niewykonania nakazów i zakazów, o których mowa odpowiednio w § 1 ust. 1 pkt 1 i 3–6 oraz § 2 ust. 1 rozporządzenia MRiRW w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń, oraz niespełnienia obowiązku, o którym mowa w § 18 ust. 2 cyt. wyżej rozporządzenia, powiatowy lekarz weterynarii przeprowadza dodatkową kontrolę przestrzegania tych nakazów i zakazów, kontrolę stanu zdrowia świń wraz z wywiadem lekarsko-weterynaryjnym oraz badanie kliniczne świń z pomiarem wewnętrznej ciepłoty ciała.

W 2020 r. PLW przeprowadził jedynie cztery kontrole sprawdzające.

(dowód: akta kontroli str. 196-233)

W sprawie nieprzeprowadzenia 18 kontroli sprawdzających, wbrew postanowieniom *Programu*, PLW wyjaśnił, że:

PIW od lat boryka się z problemem nieobsadzenia wszystkich stanowisk w inspektoracie oraz permanentnym spadkiem zainteresowania pracą w inspekcji lekarzy weterynarii. W 2020 r. sytuacja kadrowa znacznie się pogorszyła w związku z odejściem z pracy dwóch osób oraz długotrwałymi absencjami chorobowymi zatrudnionych w inspektoracie lekarzy weterynarii (w tym lekarza weterynarii zatrudnionego w zespole ds. zdrowia i ochrony zwierząt).

Zwiększyła się natomiast liczba zadań do realizacji, w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń u dzików na terenie powiatu krośnieńskiego. Pojawiła się konieczność podejmowania natychmiastowych działań związanych z:

- *badaniem prób krwi w kierunku ASF pobranej od każdego odstrzelonego dzika (15 punktów przetrzymywania tusz odstrzelonych dzików);*
- *plombowaniem z bieżącą kontrolą oznakowania i stanu tusz punktów przetrzymywania tusz dzików chłodni i zdejmowanie plomb po otrzymaniu wyników badania krwi dzików w kierunku ASF;*
- *badaniem prób pobranych od każdego padłego dzika w kierunku ASF;*
- *analizą i sprawdzaniem dokumentacji dostarczanej przez koła łowieckie i OHZ do każdego odstrzelonego dzika, będącej podstawą do wypłaty środków za odstrzały sanitarne i planowe;*
- *przeszukiwaniem terenów leśnych z udziałem wojska;*
- *badaniem w kierunku ASF prób krwi pobranych od świń przed ich wysyłką do uboju;*
- *sporządzaniem dokumentacji, sprawozdań dziennych, tygodniowych, miesięcznych;*
- *kontrolami bioasekuracji gospodarstw utrzymujących świnie (w strefach muszą robić kontrole lekarze weterynarii ze względu na konieczność badania klinicznego świń z pomiarem wewnętrznej ciepłoty ciała, ponadto do miejsc utrzymujących świnie nie może wchodzić osoba mająca w ciągu 72 godzin wcześniej kontakt z dzikami).*

Podkreślenia wymaga, że ze względu na sytuację kadrową do kontroli bioasekuracji w gospodarstwach utrzymujących świnie na terenie powiatu krośnieńskiego w dniach 05-06.08.2020r. LWLW wyznaczył urzędowych lekarzy weterynarii. Z tych kontroli wpłynęło do Inspektoratu jednocześnie dużo protokołów z kontroli, co stanowiło pokaźną ilość dokumentacji do analizy i wystawiania decyzji nakazujących usunięcie uchybień.

Ww. braki kadrowe, duże ilości zadań bieżących, w tym związanych ze zwalczaniem ASF u dzików oraz stan pandemii COVID-19 (realizacja czynności niezbędnych ze względu na zagrożenie zdrowia pracowników PIW) spowodowały czasowe zaniechanie kontroli sprawdzających wykonanie obowiązków nałożonych decyzjami w odniesieniu do przestrzegania zasad bioasekuracji przy utrzymywaniu świń.

(akta kontroli str. 10-14)

1.13. Stosownie do art. 11 ust. 1 uozz, powiatowy lekarz weterynarii prowadzi m.in. rejestr podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną, o której mowa w art. 1 pkt 1 lit. a-l, n, p oraz w art. 4 ust. 3 cyt. wyżej ustawy, na obszarze jego właściwości. Zakres danych jakie zawiera przedmiotowy rejestr wynika z art. 11 ust. 2 uozz oraz § 2 rozporządzenia MRiRW z dnia 25 kwietnia 2018 r. w sprawie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną na podstawie przepisów o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt²¹. Rejestr prowadzony jest w formie elektronicznej, według wzoru, który stanowi załącznik do rozporządzenia (§ 3 i 4 cyt. wyżej rozporządzenia).

Rejestr za lata 2019 - 2020 prowadzony był przez PLW na obowiązującym wzorze. Według stanu na 1 stycznia 2019 i 2020 r. rejestr obejmował odpowiednio 50 (w dziesięciu gospodarstwach nie było wstawionych świń) i 29 podmiotów prowadzących gospodarstwa utrzymujące świnię (w ośmiu gospodarstwach nie było wstawionych świń).

(akta kontroli str. 234)

PLW uaktualniał rejestr podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną związaną z utrzymywaniem świń w gospodarstwach po otrzymaniu informacji z ARiMR o stadach świń. Przekazywanie informacji w powyższym zakresie odbywało się na podstawie porozumienia o współpracy Agencji oraz organów Inspekcji Weterynaryjnej, zawartego pomiędzy Prezesem ARiMR a Głównym Lekarzem Weterynarii²².

(akta kontroli str. 234-265)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Zaciągnięcie w 2020 r. zobowiązań w wysokości nie mniejszej niż 675 885,34 zł, pomimo braku zabezpieczenia odpowiednich środków w planie finansowym PIW, wbrew art. 46 ust. 1 ustawy o finansach publicznych.

(akta kontroli str. 10-14, 19-73)

2. Nieprzeprowadzenie, wbrew postanowieniom *Programu* obowiązującego w 2020 r., 18 kontroli sprawdzających w zakresie przestrzegania zasad bioasekuracji w gospodarstwach utrzymujących świnię.

(akta kontroli str. 10-14, 196-233)

OCENA CZĄSTKOWA

PLW informował właściwe organy i podmioty o kolejnych przypadkach ASF u dzików stwierdzonych na terenie powiatu krośnieńskiego. Rzetelnie prowadził dochodzenia epizootyczne związane ze stwierdzeniem kolejnych przypadków ASF, podejmując czynności mające na celu zebranie i udokumentowanie wszelkich danych dotyczących poszczególnych przypadków oraz wysyłając próbki do badań laboratoryjnych w celu określenia genotypu wirusa choroby. W celu zapobiegania szerzeniu się ASF Inspektorat przeprowadzał kontrole w zakresie przestrzegania zasad bioasekuracji w gospodarstwach utrzymujących świnię. Jednak w 2020 r., głównie z powodu braków kadrowych, a także pandemii wirusa SARS-CoV-2, nie

²¹ Dz. U. poz. 818.

²² Porozumienie zawarte 13 lipca 2017 r., aneksowane 22 listopada 2018 r.

przeprowadzono 18 kontroli sprawdzających w gospodarstwach, w których stwierdzono nieprawidłowości, do czego zobowiązywały postanowienia *Programu*.

Ponadto, w toku kontroli stwierdzono nieprawidłowość polegającą na zaciąganiu zobowiązań, pomimo braku zabezpieczenia odpowiednich środków w planie finansowym PIW.

OBSZAR

2. Współpraca organów Inspekcji Weterynaryjnej z Wojewodą Lubuskim oraz pozostałymi służbami, inspekcjami i strażami, dotycząca zwalczania i przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się afrykańskiego pomoru świń w populacji dzika oraz przenikaniu i rozprzestrzenianiu się tej choroby w stadach świń w województwie lubuskim.

Opis stanu faktycznego

2.1. W latach 2019-2020 PLW, w celu zwalczania i przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się afrykańskiego pomoru świń w populacji dzika na terenie powiatu krośnieńskiego, podjął współpracę z niżej wymienionymi organami, służbami i podmiotami:

- ✓ Starostwo Powiatowe w Krośnie Odrzańskim – współpraca w ramach powiatowego zespołu zarządzania kryzysowego powoływanego przez Starostę na wniosek PLW;
- ✓ urzędy gmin i miast powiatu krośnieńskiego – współpraca polegała przede wszystkim na bieżącej wymianie informacji o aktualnej sytuacji epizootycznej na terenie poszczególnych gmin, rozpowszechnianiu przez urzędy informacji o ASF wśród mieszkańców gmin, kolportażu ulotek informacyjnych otrzymanych z PIW, rozpowszechnianiu wiedzy o ASF poprzez zamieszczenie informacji dotyczących epizootii na stronach internetowych, pomocy przy przeszukaniach padłych zwierząt z udziałem wojska poprzez udostępnianie sal wiejskich, oznakowaniu terenu (oznakowanie stref wynikających z rozporządzeń Wojewody Lubuskiego lub z aktów prawa unijnego);
- ✓ Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (nadleśnictwa powiatu krośnieńskiego) – współpraca przejawiała się głównie w pomocy w organizowaniu i uczestnictwie w przeszukiwaniach lasów z udziałem wojska (jako gospodarz terenu pracownicy nadleśnictw przygotowywali mapy, zapewniali udział leśników – przewodników), zgłaszaniu padłych dzików znalezionych w trakcie wykonywania obowiązków służbowych (większość zgłoszeń o padłych zwierzętach pochodziła właśnie od pracowników nadleśnictw) oraz bieżącej wymianie informacji na temat aktualnej sytuacji epizootycznej; nadleśnictwa posiadające OHZ – współpraca w zakresie badania odstrzelonych dzików w kierunku ASF;
- ✓ Polski Związek Łowiecki, koła łowieckie dzierżawiące obwody łowieckie na terenie powiatu krośnieńskiego – współpraca z PLW polegała m.in. na realizacji odstrzałów sanitarnych i organizowaniu polowań oraz rozliczeniu wykonanych odstrzałów, udziale myśliwych w pobieraniu prób do badań laboratoryjnych (po odbyciu stosownych szkoleń przeprowadzonych przez PLW), zabezpieczeniu przetrzymywania tusz dzików w wyznaczonych miejscach (chłodnie), zgłaszaniu przez myśliwych informacji o padłych dzikach, udziale w przeszukiwaniach, prowadzeniu wspólnych kontroli z PZŁ miejsc przechowywania tusz, przekazywaniu przez PZŁ i nadleśnictwa danych będących podstawą do ustalania limitów odstrzału sanitarnego;

- ✓ Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Krośnie Odrzańskim – współpraca polegała przede wszystkim na kontrolach targowisk pod kątem nielegalnego obrotu mięsem dzików;
- ✓ Policja – współpraca dotyczyła zgłoszeń do PIW przypadków padłych dzików (głównie w wyniku wypadków komunikacyjnych), zabezpieczenia terenu w przypadku stwierdzenia ogniska ASF w stadzie świń na terenie powiatu (od momentu stwierdzenia ogniska do momentu przeprowadzenia dezynfekcji wstępnej) oraz konwojowania transportu zabitych świń do zakładu utylizacyjnego; ponadto funkcjonariusze Policji, podczas rutynowych czynności służbowych, zwracali uwagę na nielegalne transporty mięsa i zwierząt;
- ✓ zakres współpracy ze Strażą Graniczną, jak i Inspekcją Transportu Drogowego ograniczał się do zwracania szczególnej uwagi przez funkcjonariuszy podczas prowadzonych kontroli/inspekcji na legalność transportu mięsa i zwierząt;
- ✓ współpraca z podmiotami związanymi z utylizacją zwierząt i dezynfekcją;
- ✓ Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku oraz Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Krośnie Odrzańskim – współpraca polegała na pośredniczeniu w akcji informacyjnej wśród rolników, a także organizacji szkoleń adresowanych do rolników, myśliwych oraz hodowców zwierząt gospodarskich;
- ✓ zarządy dróg powiatowych, wojewódzkich oraz Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad – współpraca polegała na zgłaszaniu do PIW przypadków padłych dzików pozostających w pasie drogowym (głównie w wyniku wypadków komunikacyjnych), a także – we współpracy ze stroną niemiecką – przy montażu przeszkód dla zwierząt na mostach granicznych.

(akta kontroli str. 87-167)

2.2. PLW, ustosunkowując się do wniosków wynikających ze współpracy z ww. podmiotami, wyjaśnił między innymi, że: *Działania te polegały na monitorowaniu występowania ASF, np. badaniu prób pobieranych od odstrzelonych i padłych dzików, usuwaniu ze środowiska padłych dzików i ich szczątków, możliwie intensywnym przeszukiwaniu terenów (przeszukania z udziałem wojska) oraz w ramach wykonywania czynności służbowych przez leśników oraz w czasie bytności w lesie przez myśliwych, a także redukcji dzików w środowisku poprzez intensyfikację polowań oraz odstrzał sanitarny.*

Zaangażowanie starostw, wójtów i burmistrzów nie wykraczało poza nakazane przepisami minimum, np. zwołanie PZZK na wniosek PLW, oznakowanie wyznaczonych stref, użyczenie sal wiejskich na prośbę PLW podczas przeszukiwań z udziałem wojska. Obok Inspekcji Weterynaryjnej najbardziej zaangażowane w działania były nadleśnictwa – leśnicy stanowili największy odsetek zgłaszających padnięte dziki, prowadzili aktywne przeszukiwania terenów leśnych w poszukiwaniu padłych dzików oraz współuczestniczyli w organizowaniu przeszukiwań terenów leśnych z udziałem wojska, m.in. – w uzgodnieniu z PLW tworzyli mapy przeszukiwanego terenu, zapewniali przewodników dla poszczególnych grup osób, pomimo że, podobnie jak w IW, narzekają na braki kadrowe, spotęgowane w obecnym czasie przez pandemię COVID. Współpraca z PZŁ i KŁ można ogólnie ocenić jako dobrą, chociaż mają inną wizję zwalczania ASF u dzików. Podkreślają często, że nie są instytucją państwową, a tylko związkiem, przynależność do kół łowieckich jest na zasadzie dobrowolności i łowiectwo jest ich hobby.

Również współpracę z pozostałymi służbami, instytucjami i podmiotami można uznać za dobrą, chociaż na początku wystąpienia ASF u dzików w powiecie krośnieńskim nie była ona łatwa. Zapewne jednym z powodów były mało precyzyjne, mało szczegółowe przepisy, które nie określały jednoznacznie i dokładnie zadań

poszczególnych organów, podmiotów czy służb. W miarę upływu czasu zostały wypracowane zasady współdziałania na poziomie zadowalającym.

Jednakże należy zaznaczyć, że organizowanie wszystkich działań na szczeblu powiatu związanych z występowaniem ASF u dzików oraz w dużej części ich bezpośrednie wykonywanie spoczywało na powiatowym lekarzu weterynarii, co spowodowało znaczne zwiększenie ilości zadań do realizacji. Nie zostało to powiązane ze zwiększeniem zasobów kadrowych, ani finansowych, co w połączeniu z i tak fatalną sytuacją kadrową, w szczególności brakiem lekarzy weterynarii, w powiecie stanowi zagrożenie dla realizacji wszystkich zadań nałożonych na powiatowego lekarza weterynarii.

Natomiast, jeżeli chodzi o współpracę z organami właściwymi w sprawach zarządzania kryzysowego na szczeblu województwa, to powiatowy lekarz weterynarii nie współpracuje bezpośrednio z tymi organami. Bezpośrednio podlega wojewódzkiemu lekarzowi weterynarii i za jego pośrednictwem otrzymuje wytyczne, informacje, dyspozycje i polecenia.

W opinii PLW w Krośnie Odrzańskim, w prowadzeniu wszystkich działań związanych z eliminacją lub w znacznym stopniu ograniczeniem ASF u dzików wiodącą rolę winny mieć inne instytucje, np. Lasy Państwowe.

Ciekawym przykładem zarządzania działaniami związanymi z eliminacją ASF u dzików jest przykład belgijski, o którym mówił na spotkaniu zorganizowanym w siedzibie WIW w Zielonej Górze z ekspertami unijnymi w ramach misji unijnej – EUVET w lutym 2020r., jeden z ekspertów. Wskazał, że w Belgii zarządzaniem chorobą zajmuje się służba leśna z zespołem, w skład którego wchodzi Inspekcja Weterynaryjna oraz, że ten zespół wyposażony jest w narzędzia prawne pozwalające na szybkie i bezpośrednie zaangażowanie innych instytucji, służb i podmiotów niezbędnych w prowadzeniu efektywnych działań zgodnie z przyjętą strategią zarządzania chorobą.

(akta kontroli str. 6-9)

2.3. W okresie objętym kontrolą PLW prowadził działalność informacyjną dotyczącą ASF w populacji dzika. Jej adresatami byli przede wszystkim mieszkańcy powiatu krośnieńskiego, myśliwi oraz hodowcy trzody chlewnej. Działalność informacyjna polegała w szczególności na:

- ✓ kolportażu ulotek wśród mieszkańców powiatu oraz zamieszczaniu na stronach internetowych informacji o afrykańskim pomorze świń, wyznaczonych strefach, zasadach przemieszczania zwierząt w strefach, zasadach bioasekuracji oraz zasadach uboju zwierząt na użytek własny, a także zasadach postępowania w przypadku znalezienia padłego dzika;
- ✓ rozpowszechnianiu wiedzy o ASF za pośrednictwem poszczególnych urzędów gmin wśród myśliwych i hodowców trzody chlewnej;
- ✓ prowadzeniu – we współpracy z Lubuskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Kalsku oraz urzędami gmin – szkoleń dla hodowców trzody chlewnej i myśliwych, przede wszystkim w zakresie bioasekuracji;
- ✓ prowadzeniu szkoleń adresowanych do myśliwych dotyczących zasad pobierania próbek do badań laboratoryjnych, zasad bioasekuracji w łowisku, w trakcie polowań, transportu oraz przechowywania tusz dzika;
- ✓ przekazywaniu informacji dotyczących ASF na spotkaniach organizowanych przez poszczególne koła łowieckie, a także bieżąca wymiana informacji o aktualnej sytuacji epizootycznej w powiecie.

(akta kontroli str. 87-167)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Inspektorat efektywnie współpracował z organami administracji rządowej, jednostkami samorządu terytorialnego, innymi podmiotami i służbami w zakresie zwalczania oraz przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się afrykańskiego pomoru świń. NIK pozytywnie ocenia działalność informacyjną prowadzoną przez PLW.

IV. Wniosek

Wniosek pokontrolny

W związku ze stwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o prowadzenie kontroli w zakresie przestrzegania zasad bioasekuracji w gospodarstwach utrzymujących świnie na terenie powiatu krośnieńskiego.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosku

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, dnia 25 lutego 2021 r.

Kontroler

Andrzej Misa
Główny specjalista k.p.

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze
p.o. Dyrektora
Włodzimierz Stobrawa

.....
podpis